

Az idő lenyomata az agyagban

Schrammel Imre keramikus 80 éves

■ A számos rangos magyar és nemzetközi díjjal már elismert Schrammel Imre keramikust 2013-ban a Magyar Érdemrend középkeresztjével is kitüntette a magyar kormány. Az ez évben nyolcvanéves művésznek – a *Magyar Iparművészet* folyóirat alapításában és működtetésében is meghatározó szerepet betöltött, jelenleg is szerkesztőbizottsági tagunknak – gratulálunk különleges szakmai pályáján elért eredményeihez.

Munkásságát 2009-ben egy, a Magyar Képek Kiadónál megjelent, igen szép kiállítású, tartalmas könyvben tekintették át Kernács Gabriella művészettörténéssel. A művész, valamint Szelényi Károly és mások által készített fotókkal, a művek gazdag dokumentálásával nem csupán a keramikus életpályáját foglalta össze a kötet, hanem a kortárs magyar művészettörténetet is értékes dokumentummal gazdagította. Ebben a könyvben a szerző az alkotó munkásságát részben a magyar, részben az európai művészeti tendenciák szövetében helyezte el, s ezáltal mintegy „helyére” is tette az iparművészet-képzőművészet határterületein alkotó keramikus művészettörténeti értékét. Tudvalévő, hogy ennek, az utóbbi évtizedekben is folyamatosan jelen lévő szakmai vitának igen összetett okai és eredményei vannak. Am éppen Schrammel művészte az, ami kiemeli az esztétizálás közegéből az emberiség számára adatott egyik lehetséges szellemi tevékenységet, amely a tudományos kutatások mellett, folyamatosan kísérletet tesz a teremtés titkainak megismerésére. Ebben a végeredményben azonban óriási szerepük van azoknak a gondolatoknak, amelyeket Schrammel Imre fogalmazott meg beszélgetéseik során.

Ezért tekintem a kötetet a kortárs művészet értelmezését is elősegítő tettnek, remélve, hogy a 230 oldalnyi, több száz mű illusztrációját és számos dokumentumot tartalmazó könyvet nem csak az érdeklődő keramikusok, hanem a számos műfajban alkotó kortársak is tanulmányozzák. Ezt a szinte közhelyes ajánlást elmondhatnám még egynéhány alkotó méltatá-

sakor, ám azt gondolom, Schrammel esetében mégis egy rendkívüli esély kínálkozik mindazok számára, akiket hozzá hasonlóan foglalkoztat az egész teremtett világ léte. Ezt a folyamatos, kielégíthetetlen kutakodást ő maga számos kísérletezésével, ezek nyomán alkotott, sokak által csupán formabontó alkotásoknak tekintett műveivel folytatta. Éppen ez a természettudománnyal folytatott „vitája”, majd magához a természetes közeghez való közvetlen ragaszkodása teszi őt különlegessé, és hitelessé.

2013-ban a kecskeméti székhelyű *Forrás* című szép-

Schrammel Imre:
Porcelánvázák /
Imre Schrammel:
Porcelain vases
[Hollóháza, 1959]
1320 °C

Schrammel Imre:
Történelem /
Imre Schrammel:
History

[1967]

samott, 1240 °C /
fireclay, 1240°C

[72x60x15 cm;

Kunstammer
Köster, Mönchen-
gladbach]

irodalmi, szociográfiai és művészeti folyóirat is tisztelgett a kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió hírnevét is öregbítő nyolcvanéves Schrammel Imre előtt. A terjedelmes (húsz nyomtatott oldalnyi), képekkel illusztrált interjú Ménesi Gábor készítette „*A művészet nem más, mint nyombagyas*” címmel, jellemzően a művész ars poeticáját idézve. Számomra külön öröm, hogy az említett monográfia után, ebben az interjúban még többet ismerhetünk meg Schrammeltől, az általa fogalmazottakból, amelyekből, így még az évek óta vezetett Naplóiban is keveset olvashattunk. Jó, hogy ezekben – egyebek mellett – a kibontakozó művészi élménysorozat megőrződött. Még az iparművészeti főiskolai fiatal tanársága, de már a nagy ambíciókkal teli művészi pálya kibontakozása óta, tanártársai és a tanítványai mellett, magam is tanúja lehettem ezek közül jó néhány folyamatnak. Valóban, többen hitelesíthetjük, hogy mindaz, amit aztán később maga is megfogalmazott nyilatkozataiban és interjúiban, valóságos, gyakran kalandos események sorozataként jött létre. Oszintén szólva, akkor is csak úgy értették meg a szokatlan formák létrehozásának időnként megdöbbentő akcióit keramikus kollégái, amikor időnként elmagyarázta azokat. Avantgárd happeningnek tekintették például, amikor saját testével – a puha agyagba való beleugrással, vagy közvetlen kéz- és láb-

Schrammel Imre:
Földanya /
Imre Schrammel:
Mother Earth

[1973]

samott, 1200 °C,
magasság: 100 cm /
fireclay, 1200°C,
height: 100 cm

nyomokkal –, majd magának a föld-anyagnak a máz helyetti alkalmazásával, és számos más, szokatlan anyaghasználatával képesítette el a hagyományos kerámiaművészetet gyakorlókat. Ráadásul Schrammel – bár konzekvensen csak keramikusként határozza meg magát – szobrászként alkot. Életművében végül is minden lépése a „nagy titok” hol vadabb, hol szelídőbb megközelítéséről szól. Néhány, korszakos fordulópontjait jellemző művét mintegy idézetként szeretnénk közölni, de aktuálisan is fontosnak tartottam

most megkérdezni Schrammel Imrét a munkásságára vonatkozó gondolatairól. A nyolcvanéves művész gondolatait nem csak azért jó e köszöntés keretében átadnom addig is, amíg a mára elhíresült, gyönyörű kézírású, rajzos *Napló*-folyamaiból netán sikerül valamiféle faksimile kiadást közreadni, hanem mert az ő hozzáállását illetőleg nála jobban ezt senki ilyen lényegre koncentráltan nem fogalmazná meg. Ő az a valóban az organikusságot újra átélő művész, akinek a művei – bár ilyen kutatások nyomán születtek – végül az emberi lét alapvető fizikai és lelki drámájának, a keletkezésnek, az élet gyötrelmeinek és a halálig vezető útnak költői megfogalmazásai vá lényegültek. Ráadásul – és ez egyáltalán nem mellékes – minden

nemzetközi csábítás ellenére, Magyarországon teljesítette ki alkotói pályáját. Szó szerint az itteni földanyagból alkotott, mára világhírűvé vált művészetét nemcsak az Európában megjelenő kerámia-szaklapokban méltatták, hanem a 2005-ben megjelent kínai exkluzív szaklexikonban – amely a világ leghíresebb kerámiaművészeit foglalja magában – hazánkból egyedülként Schrammel Imrét mutatták be.

Legutóbb, a kecskeméti Kápolna Galériában láthattuk a *Minótauros*-szorozat nyomán folytatott legújabb alkotásait. Műhelyében most is továbbviszi újító kísérleteit. „*Apostola, mániákusa, mestere és tudója a szakmájának. A kerámia és a porcelán művészetének*” – írta róla Kernács Gabriella a monográfiában.

Schrammel Imre:
Szőrke gém / Imre
Schrammel: Heron
[1984]
samott, 1140 °C
(Janus Pannonius
Múzeum, Pécs) /
fireclay, 1140°C
(Janus Pannonius
Museum, Pécs)
[120x170 cm]

Schrammel Imre:
Telitalálat /
Imre Schrammel:
Bull's Eye

[1985]

porcelán, 1320 °C
(Janus Pannonius
Múzeum, Pécs) /
porcelain, 1320°C
(Janus Pannonius
Museum, Pécs)
[37x27x21 cm]

Az iskolateremtő tanárhoz, az Iparművészeti Egyetem (ma Moholy-Nagy Művészeti Egyetem) korábbi rektorához, a világhírű művészhez ma is számos magyar és külföldi kollégája jár a kölcsönös szellemi inspiráció öröméért.

Isten éltesse sokáig!

DVORSZKY HEDVIG
művészettörténész

Napló (RÉSZLET)

■ Két kiindulási pontot látok. Az egyik az anyag megismerése és tulajdonságainak felhasználása a művészeti kifejezés érdekében. A másik a vizuális eszközök megismerése és alkalmazása gondolatok közlésére. E két kiindulási pontból azután fokozatosan jutottam olyan felismerésekhez, amelyek meghatározták munkáim karakterét. Művészeti tanulmányaim megelőzték az anyag és a technológia mélyebb megismerését, de ahogy egy-egy feladatnál például a szobrászat tanításait az agyag nyelvére igyekeztem fordítani, ráébredtem a klasszikus elvek felülvizsgálatának kényszer-

Schrammel Imre:
Reményvesztett /
Imre Schrammel:
Forlorn

[1988]

terrakotta, 1200 °C /
terracotta, 1200°C
[19x48x14 cm]

rére. A klasszikus formák évszázados szobrászi tapasztalatok összegzései, amelyek ritkán egyeznek az agyagfélék formarendjével. Ha mégis ráerőltetjük ezeket az agyagra, az repedéssel, torzulással reagál erre. Ezért aztán tanulmányozni kezdem az agyag természetes alakváltozásait a természetben. Sok kudarc után megértettem, hogy a Bauhaus formatana helyett a folyadékok formatánát kell megismernem. Még egy fontos különbséget kellett számításba vennem, éspedig az égetés szerepét. A szobrásznak nem kell azzal

foglalkozni, hogy a választott anyagának fizikai és kémiai tulajdonsága megváltozik. A keramikusnak ellenben igen, mert az agyag, amiből a formát teremti, minőségében lesz más az égetés után. Mindezeket a tapasztalatokat hosszú kísérletezés után szereztem. Munkáim tulajdonképpen a kísérleteim állomásai. Mivel ezeket a művészet, és nem a tudomány eszközeivel és módszereivel végeztem, az egyes felismerésekhez valamilyen élmény alapján jutottam el. Így döbentettek meg 1962-ben a Pompejiben látott öntvények, amelyeket a Vezúv kitörésekor temetett maga alá a vulkáni hamu. A menekülő embereket megölte a gáz, és az elporladt testük után maradt üregeket ügyes régészek kiöntötték gipszsel. Így maradtak meg több évszázadon keresztül az ott élő rómaiak az élet és a halál határán megdermedt mozdulatokban. Nem tudtam szabadulni ettől az élménytől, a természettől és a nem emberi kéztől alkotott „szobroktól”. Szerettem volna ilyen szobrok mintázni. A Martini és M. Marini próbálkozásai nyomán indultam el. Az eredmény kiábrándító volt, és akkor sikerült csak rátalálnom a megoldásra, amikor magát az eseményt szimuláltam homok segítségével. Ez aztán egész későbbi pályámat meghatározta. Ezután nem a látott jelenség hasonmását próbáltam leképezni, hanem annak létrejöttét tanulmányoztam. Ha sikerült megérteni, akkor igyekeztem laboratóriumi méretekben az alakító folyamatokat és erőhatásokat megismételni. Ennek érdekében rajz- és mintázás-tudásomat is át kellett kondicionálnom. 1967-ben Gmundenben egy kerámia-szimpozíumon szembesültem azzal, hogy a nyugati kollégák más anyagokból, más technológiai szemlélettel dolgoznak. E sokkoló élmény tudatosította bennem, a „vasfüggöny” mögött nincs esélyem velük versenyezni, csak valami más úton elindulva. Azt azonban észrevettem, hogy a művészeti képzettségem magasabb, mint a nyugatiaké, elindultam tehát visszafelé, és az ősembertől kezdtem el tanulni. Ma már tudom, jól döntöttem. A pompeji élmény és a gmundeni felismerés elvezetett a madarakhoz, onnan pedig évekkel később a „mulandóság” sorozathoz. Közben két fontos állomáshoz érkeztem. A belső és a külső erőhatások formaalakító természetének a megismeréséhez és az ezen keresztül a minden élő szerve-

Schrammel Imre:
Szerelmek / Imre
Schrammel: Lovers

[1996]
kőcserep, 1240 °C
(Nemzetközi Kerámia
Stúdió, Kecskemét) /
stoneware, 1240°C
(International
Ceramics Studio,
Kecskemét)
[54x17x25 cm]

→
Schrammel Imre:
Csendélet articsókával /
Imre Schrammel: Still
Life With Artichoke
[2007] *samottos*
kőcserep, 1280 °C /
stoneware with
fireclay 1280°C
[22x40 cm]

zetre jellemző belső energia és a környezeti nyomás harcának a felismeréséhez. A felismeréshez lövött és robbantott oszlopok alapján jutottam el. Geometrikus formákat – amelyek racionális kreatúrák – torzítottam. A különböző eszközökkel a puha agyagba ütés, vágás, dőfés nem eredményezett meggyőző változást. Ekkor gondoltam arra, hogy légpuskával belelövök egy puha porcelánkockába. Az eredmény megdöbbenett. Mert a rideg, szabályos, racionális kocka organikus formává változott. ... Ennek alapján értet-

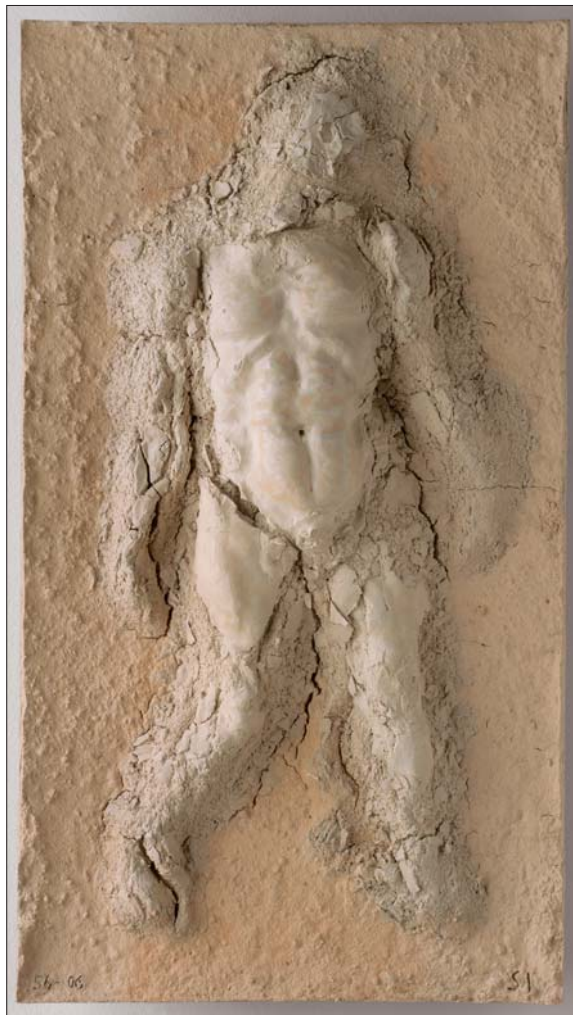

tem meg, hogy az élet keletkezéséhez a nyugalomba jutott fehérje és a kozmikus energia szükséges, amely hasonló „rombolást” okozott a fehérjemolekulában, mint a lövedék a puha agyagban. Ezután kipróbáltam a belülről robbantást is, és az eredmény az ellenkezőjé lett a lövés nyomainak. A kívülről jövő energia sem a sarkokat, sem az éleket nem rombolta, a belülről keletkezett nyomás ellenben a sarkokat és az éleket szakította ki. Ez rávilágított az emberi alkotások sérülékenységre, szemben az organikus formák stabilitásával. A lövésből és a robbantásból leszűrt tanulságokat továbbvittem emberi és állati alakok alakításában. Megpróbáltam azt a folyamatot megjeleníteni, ami mindannyiunkban végbemegy, a környezeti nyomás következtében. „Az öregedés deformáció” – mondta egy német orvos barátom. Hihetetlen a formai változás, amely a csecsemőkorunktól az öregkorig végbemegy rajtunk. Ezt kísértem meg az agyag képlékenységét kihasználva a munkám fő feladatának tekinteni. Több figura egymásra hatásától a környezeti építmények életünket alakító nyomásán át az építészeti erőhatások és erővonalak megjelenítéséig sokféle változatot készítettem. Azt mindig szem előtt tartottam, hogy minden egyes alkotás magamagáért beszéljen, tehát a formarendje érthető legyen, a témát szabatosan fogalmazzam meg... Amikor becsukjuk a kemence ajtaját, csak a szerencsében bízhatunk, mert az égetés közben a tűz az úr. Ezért is szép a kerámiamesterség.

2013. augusztus

SCHRAMMEL IMRE

A fotókat Szelényi Károly bocsátotta rendelkezésünkre.

Schrammel Imre:
Porból lettél I. /
Imre Schrammel:
'Out of the dust', I
[2004–2006]
kőcserep, 1200 °C /
stoneware, 1200°C
[63x35 cm]